

บทที่ 2

เอกสารและวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

การจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีความเกี่ยวเนื่องกับองค์ประกอบหลายประการ เพื่อความเข้าใจพื้นฐาน ผู้วิจัยขอเสนอรายละเอียดตามลำดับ คือ ความหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ความมุ่งหมายในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ความสำคัญและความจำเป็นของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หลักในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน วิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน องค์ประกอบที่จะส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน บทบาทการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียน บทบาทการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของ ครู-อาจารย์ บทบาทการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา กิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

วิไลวรรณ วิทย์โรจน์ (2525) ให้ความหมายว่า "กระบวนการติดต่อสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อให้ผู้ปกครองนักเรียนและประชาชน เข้าใจการดำเนินงานและความต้องการของโรงเรียน ในขณะที่เดียวกันก็จะช่วยให้เจ้าหน้าที่ทางการศึกษา ผู้ปกครองและผู้เสียภาษีอื่น ๆ ตัดสินใจถูกต้องเกี่ยวกับการให้พัฒนาเด็กอย่างไร"

ยนต์ ชุ่มจิต (2528) ให้ความหมายว่า "วิธีการต่าง ๆ ที่ผู้บริหารและคณะครู-อาจารย์ในโรงเรียน ใช้เพื่อสร้างความรู้สึกอันดีต่อกันระหว่างบุคลากรในโรงเรียนกับประชาชนในท้องถิ่น"

สุพิชญา ชีระกุล (2522) ให้ความหมายว่า "การบริหารโรงเรียนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ได้แก่ การติดต่อสัมพันธ์กับชุมชน การร่วมกันกำหนดความมุ่งหมายและนโยบายของโรงเรียน ตลอดจนการร่วมมือพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนเพื่อชุมชน"

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น อาจสรุปได้ว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง "กระบวนการและวิธีการต่าง ๆ ที่ผู้บริหารโรงเรียน และครู-อาจารย์ใน

โรงเรียนใช้ติดต่อสื่อสารและสร้างความเข้าใจอันดีกับผู้ปกครองนักเรียน ประชาชนและชุมชน เพื่อให้เกิดการสนองตอบในความสัมพันธ์ที่ติดต่อกัน ยังผลให้เกิดการพัฒนาทั้งในโรงเรียนและชุมชนขึ้น"

ความมุ่งหมายในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีความมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ในการจัดการศึกษาให้ได้ผลดีที่สุด และให้ผลที่ได้จากการศึกษานั้นเป็นประโยชน์ต่อชุมชนด้วย ได้มีผู้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ ดังนี้

ซิมตัน (Sumption, 1966) ได้กำหนดความมุ่งหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ 10 ประการ ดังนี้

1. เสนอรายงานให้ชุมชนทราบเกี่ยวกับกิจการและข่าวสารของโรงเรียน
2. รับทราบความเคลื่อนไหวจากภายนอก เพื่อประโยชน์ของโรงเรียน
3. ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจในความสำคัญของการศึกษา และเกิดความรู้สึกว่าเป็นหน้าที่ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ที่จะต้องสนใจต่อการศึกษาของท้องถิ่น
4. ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดูแลการจัดการศึกษาของโรงเรียน
5. ส่งเสริมให้ประชาชนหรือชุมชน เข้ามามีบทบาทในการวางแผนเป้าหมายของการศึกษา และการพัฒนาการเรียนการสอน
6. สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างบ้านกับโรงเรียนและชุมชน หรือท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ให้เกิดขึ้น โดยมีโรงเรียนเป็นศูนย์กลางประชาชน ศูนย์การศึกษาและวัฒนธรรม
7. เสนอความรู้ ความก้าวหน้า และแนวโน้มใหม่ทางการศึกษาแก่ชุมชน
8. ส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์ และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับสถาบันอื่น ๆ ในสังคม
9. เพื่อเป็นแนวทางในการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนจากชุมชน
10. เพื่อเป็นการแก้ไขข้อข้องใจ และสิ่งที่จะทำให้ประชาชนเข้าใจโรงเรียนผิด ๆ ช่วยทำให้ประชาชนมองโรงเรียนในแง่ดี ด้วยความซื่อสัตย์และนิยมนยกย่อง

วิลวรรณ วิทโยโรจน์ (2525) ได้กำหนดความมุ่งหมายในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ 10 ประการ เช่นกัน ดังนี้

1. เพื่อรายงานให้ชุมชนได้ทราบเกี่ยวกับกิจกรรมและการดำเนินงานของโรงเรียนทุก ๆ ประการ
2. เพื่อจะได้ทราบว่าชุมชนมีความรู้สึกต่อโรงเรียนอย่างไร ต้องการให้โรงเรียนดำเนินการในรูปไหน

3. เพื่อส่งเสริมสัญญาณการร่วมมืออย่างแท้จริงของชุมชนกับโรงเรียนในการพัฒนาชีวิตกับสังคม
4. เพื่อสร้างความเชื่อถือไว้วางใจของชุมชนที่มีต่อบุคลากรทางการศึกษา และบริการของโรงเรียน
5. เพื่อรับทราบข่าวสารการเคลื่อนไหวจากภายนอก เพื่อประโยชน์ของโรงเรียน
6. เพื่อหาทางให้ประชาชนเข้ามาช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการทางการศึกษา ทั้งทางด้านการเงิน วัสดุ แรงงานและกำลังใจ
7. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาและเกิดความรู้สึกว่าเป็นหน้าที่ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยทุกคน จะต้องให้ความสนใจ และเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน
8. เพื่อส่งเสริมให้ครูกับผู้บริหารมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์ของการเรียนการสอน ทั้งทางโรงเรียนและที่บ้าน
9. เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชน ที่โรงเรียนตั้งอยู่ โดยมีโรงเรียนเป็นศูนย์กลาง การศึกษาและวัฒนธรรม
10. เพื่อแก้ไขข้อข้องใจ และสิ่งที่จะทำให้ประชาชนเข้าใจโรงเรียนผิด ๆ ช่วยให้ประชาชนมองโรงเรียนในแง่ดี มองครูและนักเรียนด้วยความเชื่อถือนิยมนอกยกย่อง

สุพิชญา ชีระกุล (2522) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ พอสรุปได้ดังนี้

1. เพื่อสร้างเสริมสัมพันธภาพระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
2. เพื่อสร้างเสริมความรู้สึกเป็นเจ้าของให้แก่ชุมชน
3. เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจการของโรงเรียน
4. เพื่อฟื้นฟูและรักษาวัฒนธรรมของชุมชน
5. เพื่อสร้างความกลมกลืนระหว่างบ้านกับโรงเรียน

ม.ร.ว.สมพร สุกตน์นีย์ (2525) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. เพื่อทราบพื้นฐานที่แท้จริงของนักเรียนจากผู้บริหาร เพื่อจะได้ปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพื้นฐานและความต้องการของนักเรียน
2. เพื่อสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อให้ประชาชนหันมาสนใจและช่วยเหลือโรงเรียน ทั้งทางด้านวิชาการและทุนทรัพย์
3. เพื่อให้ใช้แหล่งวิชาการในชุมชนให้เกิดประโยชน์
4. เพื่อให้โรงเรียนมีส่วนร่วมในการให้บริการของโรงเรียน ทั้งวัสดุ สถานที่ และ

ความสะดวกต่าง ๆ

5. เพื่อส่งเสริมประชาธิปไตย ในการจัดการศึกษาให้เป็น เรื่องของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน

จากความมุ่งหมายในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ตามแนวคิดของนักวิชาการที่กล่าวมาแล้วข้างต้น พอสรุปเป็นสาระสำคัญได้ ดังนี้

1. เพื่อใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ที่ทั้งในโรงเรียนและชุมชน ให้เกิดประโยชน์ขึ้นทั้งสองฝ่าย คือ ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียน และเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในด้านวิชาชีพ ศิลปะ วัฒนธรรมประเพณีแก่ชุมชน
2. เพื่อเสริมสร้างให้ประชาชนได้ เข้ามามีส่วนร่วมและสนับสนุนในการวางเป้าหมาย กำหนดนโยบายในการจัดการศึกษา เพื่อฝึกบุคคลให้เป็น ไปตามความต้องการของชุมชนและสังคม
3. เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีทัศนคติและมีแนวทางที่ตรงกัน ในการพัฒนาการศึกษาและชุมชน
4. เพื่อเป็นหนทางในการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนจากชุมชน

ความสำคัญและความจำเป็นของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

เนื่องจากโรงเรียนเป็นสถาบันทางสังคมสถาบันหนึ่ง ซึ่งมีหน้าที่พัฒนาสังคมและในขณะเดียวกัน สังคมก็ต้องมีหน้าที่ที่จะต้องคอยช่วยเหลือและพัฒนาการศึกษา โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาที่เป็นโรงเรียนต่าง ๆ ฉะนั้นความสำคัญและความจำเป็นของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จึงได้มีผู้กล่าวไว้ดังนี้

ยนต์ ชุมจิต (2525) ได้กล่าวถึงความสำคัญและความจำเป็นของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยสรุปได้ดังนี้

1. โรงเรียนเป็นแหล่งฝึกอบรมคน
2. โรงเรียนเป็นแหล่งเลือกสรรคนให้ชุมชน
3. โรงเรียนเป็นแหล่งรวมศิลปศาสตร์สาขาต่าง ๆ
4. โรงเรียนเป็นแหล่งถ่ายทอดวัฒนธรรม
5. โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของชุมชน

นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (2525) ได้กล่าวถึงความสำคัญและความจำเป็นในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ ดังนี้

1. เพราะโรงเรียนเป็นแหล่งรวมวิชาการสาขาต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวก

ในด้าน การเรียนรู้ของคนในชุมชน

2. เพราะโรงเรียนเป็นแหล่งผลิต พัฒนา และคัดเลือกสมาชิกที่ดีให้กับชุมชน
3. เพราะโรงเรียนเป็นแหล่งถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชน
4. เพราะโรงเรียนเป็นศูนย์รวมของชุมชน กิจกรรมและบริการต่าง ๆ เกิดขึ้นที่

โรงเรียน

5. เพราะโรงเรียนเป็นหน่วยผลิตวิชาการใหม่ ๆ ให้ชุมชน
6. เพราะโรงเรียนตั้งขึ้นและอยู่ได้จากราย ได้ภาษีอากรและการสนับสนุนจาก

ประชาชน

7. เพราะโรงเรียนต้องการความสนับสนุนและอุปถัมภ์ ในด้านต่าง ๆ จากประชาชน

สุวิษฐา ชีระกุล (2522) ได้กล่าวถึงความสำคัญและความจำเป็นในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ 6 ประการ ซึ่งส่วนใหญ่ตรงกับที่ นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ ได้กล่าวไว้ มีเพียงประการเดียวที่แตกต่างออกไป คือ "โรงเรียนและชุมชนมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ ผลิตคนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ สามารถจัดชุมชนและดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างเป็นปกติสุข"

สุวัฒน์ มุขเมธา (2524) ได้กล่าวถึงความสำคัญและความจำเป็นในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สรุปได้ดังนี้

1. การศึกษาในโรงเรียนสัมพันธ์กับบุคคลในชุมชน
2. เพื่อให้ประชาชนเข้าใจโรงเรียน
3. เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม
4. ทำให้ประชาชนเห็นความก้าวหน้าของการศึกษา
5. เพื่อให้ประชาชนช่วยเหลือสนับสนุนโรงเรียน
6. เพื่อแก้ไขภาพพจน์ของครู
7. เพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับกลุ่มคนที่เป็นปัญหาต่อการศึกษา
8. เพื่อให้เกิดความช่วยเหลือของชุมชนต่อการศึกษาหรือโปรแกรมต่าง ๆ
9. เพื่อใช้ทรัพยากรของท้องถิ่นหรือชุมชนให้เป็นประโยชน์
10. เพื่อปรับหลักสูตรและการเรียนการสอน
11. เพื่อความเจริญงอกงามของเด็ก และแก้ปัญหาคความประพฤติของเด็ก
12. เพื่อการศึกษาพัฒนาชุมชน

จากความสำคัญและความจำเป็นของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของบุคคลที่นำเสนอมาดังกล่าว อาจจะสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

1. โรงเรียนเป็นแหล่งผลิต พัฒนา อบรมและคัดเลือกสมาชิกที่ดีให้แก่ชุมชนและให้

ชุมชนมีส่วนร่วมสนับสนุนโรงเรียนด้วย

2. โรงเรียนเป็นแหล่งถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่ชุมชน
3. โรงเรียนเป็นศูนย์รวมของวิชาการต่าง ๆ ที่สามารถทำให้สมาชิกของชุมชนมีความก้าวหน้าทางการศึกษา
4. โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของชุมชน ที่จะช่วยพัฒนาชุมชน จัดกิจกรรมการบริการต่าง ๆ เปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหา และสร้างภาพพจน์ที่ดีของโรงเรียนและครู-อาจารย์

หลักในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

หลักในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้น มีผู้เสนอแนวคิดไว้หลายแนวด้วยกัน ที่เห็นว่าเป็นประโยชน์และอยู่ในลักษณะที่จะนำไปปฏิบัติได้ก็คือ แนวความคิดของ นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2525) ซึ่งกล่าวไว้ว่า

1. ต้องดำเนินการด้วยความบริสุทธิ์ใจ ตรงไปตรงมาและเชื่อถือได้
2. ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง คือเป็นภารกิจที่จะต้องทำต่อเนื่องตลอดเวลา
3. ต้องดำเนินการให้ครอบคลุมงานทุกด้านที่ชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบด้วย
4. ต้องมีความง่ายและคล่องตัวในการดำเนินงาน
5. ต้องเป็นไปด้วยความสร้างสรรค์ มิใช่ด้านทำลายภาพพจน์ของโรงเรียนและชุมชน
6. ต้องดำเนินการโดยปรับให้เข้ากับสภาพการณ์ของชุมชน
7. ต้องดำเนินการด้วยความยืดหยุ่นให้เข้ากับสาระ วิธีการ เวลา และโอกาส

สตูปล์ และ แรฟเฟอ์ตี (Stoops and Rafferty, 1961) ได้กล่าวถึงหลักในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ ดังนี้

1. ต้องเป็นกระบวนการที่รับข่าวและให้ข่าวแก่ชุมชน โดยที่บุคคลภายนอกโรงเรียนจะต้องทราบความเป็นมาต่าง ๆ ของชุมชนเป็นอย่างดี และในเวลาเดียวกันโรงเรียนจะต้องทราบความเป็นมาต่าง ๆ ของชุมชนเป็นอย่างดี และในเวลาเดียวกันโรงเรียนจะต้องชี้แจงให้ประชาชนได้ทราบถึง ปัญหาอุปสรรค และวิธีดำเนินงานของโรงเรียน
2. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ถ้าจะให้ดี ควรใช้วิธีหลาย ๆ ด้าน ไม่ควรทำเพียงด้านเดียว
3. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ประการสำคัญที่สุด คือ จะต้องให้ประชาชนในชุมชนนั้น มีความเข้าใจในโรงเรียนมากที่สุด
4. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ควรจะต้องกระทำต่อเนื่องติดต่อกันตลอดไป

5. โรงเรียนควรให้ข้อมูลหรือข่าวสารที่น่าสนใจ ง่ายต่อการเข้าใจและควรจะต้องสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

สำหรับหลักในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ในทัศนะของ
บุหงา วัลละ (2524) ได้เสนอแนะไว้ ดังนี้

1. ครูจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ ในหลักการศึกษาที่คนยึดถือและปฏิบัติอยู่ดีพอสมควร
2. ครูจะต้องจัดโรงเรียนของตนให้ดีและมีความเป็นกันเองกับชาวบ้าน ในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่
3. ครูจะต้องรู้เกี่ยวกับชุมชนที่โรงเรียนของตนตั้งอยู่เป็นอย่างดี
4. โรงเรียนจะต้องหาทางที่จะต้องบริการแก่ชุมชนของตน และในขณะเดียวกันจะต้องหาทางกระตุ้นให้ชุมชนบริการแก่โรงเรียนด้วย
5. โรงเรียนจะต้องจัดให้ชุมชนได้มีส่วนร่วม ในการพิจารณาบางปัญหาของโรงเรียนและชุมชน และช่วยกันหาทางแก้ไขปัญหาเหล่านี้ร่วมกัน
6. โรงเรียนจะต้องจัดการประชาสัมพันธ์โรงเรียน เพื่อให้ชุมชนได้ทราบความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของโรงเรียนและชุมชน
7. โรงเรียนจะต้องนำกระบวนการหมู่พวกที่เหมาะสม มาใช้ในการดำเนินงานของโรงเรียนและชุมชน

ยนต์ ชุ่มจิต (2528) ได้ทำการศึกษาหลักการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จากนักการศึกษาหลายท่าน และได้สรุปว่า

1. การดำเนินงานใด ๆ ต้องกระทำด้วยความบริสุทธิ์ใจและตรงไปตรงมา
2. ต้องดำเนินงานด้วยความต่อเนื่องตลอดเวลา
3. กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้น ควรเป็นกิจกรรมที่ให้ประโยชน์แก่ส่วนรวมหรือชุมชนมากที่สุด
4. ใช้วิธีการง่าย ๆ และให้ความเป็นกันเองกับชุมชน
5. พยายามใช้หลักมนุษยสัมพันธ์หลาย ๆ แบบ เพื่อดึงประชาชนมาร่วมกิจกรรมให้มากที่สุด
6. การดำเนินงานใด ๆ ควรมีการเตรียมแผนไว้ล่วงหน้าอย่างดี เพราะถ้างานสำเร็จด้วยดี จะช่วยเสริมสร้างศรัทธาจากประชาชนได้
7. จะต้องดำเนินงานด้วยการปรับตัวเข้าหาชุมชน คือ ให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นนั้น ๆ
8. ต้องดำเนินงานด้วยความยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับเวลา หรือ โอกาส
9. การจัดกิจกรรมใด ๆ ต้องไม่ขัดกับประเพณีวัฒนธรรม หรือความเชื่อของประชาชน

ในท้องถิ่น

10. โรงเรียนควรให้ข้อมูลที่น่าสนใจ เข้าใจง่าย และสอดคล้องกับภาวะการณ์ในเวลานั้น
11. สร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นโดยทั่วไป ไม่จำกัดวงอยู่เฉพาะในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง
12. เปิดใจให้กว้างพร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากประชาชนตลอดเวลา

จากแนวความคิดที่เกี่ยวกับหลักการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนข้างต้น เมื่อนำมาประมวลเข้าด้วยกันแล้ว พอจะสรุปได้ ดังนี้

1. ครูจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชนตั้งอยู่ และสามารถดำเนินการโดยปรับสภาพของบุคลากรและโรงเรียนให้เข้ากับสภาพของชุมชนนั้น ตลอดจนจัดการประชาสัมพันธ์โรงเรียน เพื่อให้ชุมชนได้รับความเคลื่อนไหวของโรงเรียนอยู่เสมอ
2. การดำเนินงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจะต้องเป็นไปด้วยกระบวนการไมตรีสองทาง คือ ทั้งโรงเรียนและชุมชนจะต้องมีความเข้าใจอันดีซึ่งกันและกัน และร่วมกันดำเนินงานโดยใช้กระบวนการหมู่พวก
3. ต้องดำเนินการด้วยความบริสุทธิ์ใจ ตรงไปตรงมา เป็นไปในทางสร้างสรรค์และต่อเนื่อง
4. การดำเนินงานควรใช้วิธีการหลาย ๆ อย่าง ที่ง่ายและคล่องตัว มีการยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ เวลา และโอกาส

วิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

จากหลักการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่เสนอมานั้น ซึ่งจะ เป็นทางที่จะนำไปสู่จุดหมายปลายทางของการจัดการศึกษา ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน มีส่วนช่วยในการพัฒนาชุมชน รวมทั้งชุมชนได้มีส่วนร่วมและสนับสนุนในการจัดการศึกษาของโรงเรียน วิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน อาจทำได้หลายรูปแบบหรือหลายวิธีการ จากการศึกษา พบว่า มีนักการศึกษาหลายท่าน ได้เสนอแนวทางในวิธีการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

สุพิชญา ชีระกุล (2522) ได้เสนอแนวทางปฏิบัติ ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ ดังนี้

1. ศึกษาชุมชนโดยละเอียด เช่น โครงสร้าง วัฒนธรรม ประเพณี อาชีพ สภาพทางเศรษฐกิจ ทรัพยากรและความต้องการ เป็นต้น
2. จัดรายการประชาสัมพันธ์แก่ชุมชน โดยการเผยแพร่กิจการทางสื่อมวลชน หรือ

จัดทำวารสาร หนังสือพิมพ์โรงเรียน

3. ออกเยี่ยมเยียนชุมชน โดยทำอย่างปกติ สม่ำเสมอและทั่วถึง
4. จัดให้มีกิจกรรมการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย ผู้ปกครองนักเรียนและประชาชนในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ให้มีส่วนร่วมรับผิดชอบและเป็นเจ้าของโรงเรียนร่วมกัน
5. จัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ได้แก่ กิจกรรมประเภทที่นำชุมชนเข้าสู่โรงเรียน นำโรงเรียนออกสู่ชุมชนและกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานอื่น
6. ให้บริการแก่ชุมชน ได้แก่ อาคารสถานที่ เครื่องใช้ บุคลากรของโรงเรียน และความรู้

สำหรับ วิไลวรรณ วิทยโรจน์ (2525) ได้เสนอวิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

- ก. การนำโรงเรียนออกสู่ชุมชน อาจใช้วิธีการดังนี้
 1. เสนอรายงานให้ประชาชนทราบเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน
 2. สร้างความเชื่อถือและความมั่นใจ ตลอดจนความนิยมในโรงเรียน ให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน
 3. ส่งเสริมให้ประชาชน มีความเข้าใจในความสำคัญของการศึกษา และให้ประชาชนเกิดความรู้สึกว่า เป็นหน้าที่ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ที่ทุกคนจะต้องให้ความสนใจและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน
 4. เสริมสร้างให้ครูกับผู้ปกครอง มีความสัมพันธ์กันใกล้ชิดยิ่งขึ้น เพื่อผลดีต่อการเรียนการสอน สนับสนุนให้ครูออกไปเยี่ยมเยียนผู้ปกครองด้วยตนเอง
 5. พานักเรียนออกไปศึกษานอกสถานที่ เช่น ไปฝั่งเศศที่วัด ไปชมการทำไร่ทำนา ทำสวน ไม้ดอก ชมโรงงานในท้องถิ่น การเลี้ยงสัตว์ต่าง ๆ ของประชาชนในท้องถิ่น
 6. สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างบ้าน โรงเรียนและชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ โดยมีโรงเรียนเป็นศูนย์ประชาคม ศูนย์การศึกษาและวัฒนธรรม
 7. ประเมินความต้องการของผู้ปกครองและประชาชนในท้องถิ่น เกี่ยวกับการศึกษา เพื่อให้โรงเรียนมีโอกาสสนองตอบความต้องการอันแท้จริงของประชาชน
 8. แก้ไขบิดเบือนคล้อยคลางข้อข้องใจ และสิ่งที่ทำให้ประชาชนเข้าใจผิด ๆ ช่วยให้ประชาชนมองโรงเรียนในแง่ดี มีความเข้าใจและเห็นใจโรงเรียน มองครูและนักเรียนด้วยความเชื่อถือและนิยมยกย่อง
 9. นำลูกเสือ ยุวกาชาด ออกไปบำเพ็ญประโยชน์ในชุมชน เช่น กวาดพัฒนาวัด การตัดต้นไม้ที่ขึ้นเกะกะบนถนนสาธารณะ ทางเข้าโรงเรียน ฯลฯ เป็นต้น
 10. นำนักเรียนออกไปสำรวจชุมชน ที่โรงเรียนตั้งอยู่ เพื่อจะได้ทราบปัญหา

ความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง หากเป็นปัญหาใหญ่ก็ควรเสนอผู้รับผิดชอบระดับสูงต่อไป

ข. การนำชุมชนมาสู่โรงเรียน

โรงเรียนควรใช้แหล่งวิชาในชุมชนให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนและปรับปรุงโรงเรียน ซึ่งครูอาจใช้แหล่งวิชาการต่าง ๆ ดังนี้

1. ผู้เชี่ยวชาญ หรือ ช่างช่างในอาชีพเฉพาะอย่างมาให้ความรู้ และแนะนำนักเรียน เช่น ช่างไฟฟ้า อาจเชิญมาให้ความรู้ เรื่องประโยชน์ และอันตรายที่เกิดจากไฟฟ้า
2. ผู้ปกครองนักเรียน อาจให้ความช่วยเหลือในการเป็นวิทยากรในบางเรื่อง
3. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อาจให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประชุมสภาว่างกฎหมาย หรือประสพการณ์ด้านอื่น ๆ
4. โรงงานอุตสาหกรรม เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานการผลิต
5. ตำรวจ ข้าราชการ ให้ความรู้ด้านการจราจร การปกครองและอื่น ๆ
6. คณะกรรมการสภาตำบลหรือท้องถิ่น อาจให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงาน

ในท้องถิ่น

7. ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น พืช สัตว์ป่า ดิน หิน แม่น้ำ และแร่ธาตุ
8. ทรัพยากรที่มนุษย์ประดิษฐ์ตกแต่ง เช่น บ้านเรือน อาคาร สนามบิน

สถานีดับเพลิง

9. แพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุขและทันตแพทย์ เพื่อมาให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย

ส่วนวิธีการอื่น ๆ ในการนำชุมชนมาสู่โรงเรียน นอกเหนือจากแหล่งวิชาในชุมชน มีดังนี้

1. จัดงานประจำปี และเชิญผู้ปกครองและประชาชนมาร่วม
2. จัดนิทรรศการแสดงผลงานของโรงเรียน หรือทำพิธีเปิดอาคารเรียนหลังใหม่
3. จัดการแสดงละคร หรือการแข่งขันกีฬา
4. จัดตั้งสมาคมผู้ปกครองและครู
5. จัดตั้งคณะกรรมการประชาชน เพื่อทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของโรงเรียน
6. จัดตั้งสมาคมศิษย์เก่า สมาคมเกี่ยวกับการศึกษา สมาคมเกี่ยวกับครู และสมาคมเกี่ยวกับกิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจต่าง ๆ สำหรับประชาชน
7. จัดตั้งสมาคมต่าง ๆ ของชุมชน ขึ้นตามความเหมาะสม โดยใช้โรงเรียนเป็นที่ตั้งของสมาคม
8. จัดโปรแกรมต่าง ๆ ของโรงเรียนทั้งในด้านการศึกษา อาชีพ และการหย่อนใจ โดยให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมรับประโยชน์โดยตรงบ้างตามควร
9. เชิญประชาชนที่มีความสนใจในการศึกษา เป็นกรรมการศึกษา กรรมการโรงเรียน

ชุมชน กรรมการโครงการสุขภาพของโรงเรียน ฯลฯ เป็นต้น

จาคอบสัน และคณะ (Jacobson and Others, 1965) กล่าวถึงวิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ ดังนี้

1. จัดให้มีเอกสารและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ของโรงเรียนออกเผยแพร่
2. จัดให้มีบริการเสนอข่าวจากโรงเรียนถึงบ้านเป็นประจำ
3. จัดให้มีนิทรรศการภายในโรงเรียน
4. จัดให้มีวันเยี่ยมเยือนโรงเรียน
5. จัดให้มีวันสัปดาห์แห่งการศึกษา
6. จัดให้มีโครงการเชื่อมเยียนผู้ปกครองที่บ้าน
7. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างศิษย์เก่ากับศิษย์ปัจจุบัน
8. ใช้สื่อมวลชนในด้านต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และอื่น ๆ
9. จัดทำรายงานประจำปีชี้แจงให้ทราบ
10. จัดตั้งสมาคมศิษย์เก่า
11. จัดตั้งสมาคมผู้ปกครองและครู
12. จัดกิจกรรมนอกหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดี
13. โรงเรียนควรจัดกิจกรรม โดยมีส่วนร่วมในท้องถิ่น เช่น งานประเพณีต่าง ๆ ของท้องถิ่น นอกจากนั้นควรมีการแสดงละครของนักเรียน หรือการจัดเกมกีฬาต่าง ๆ

ดักลาส (Douglass, 1965) ได้กล่าวถึงวิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ ดังนี้

1. นักเรียน เป็นกลุ่มชนส่วนใหญ่ของโรงเรียน ผู้ปกครองของนักเรียนและคนในชุมชน จะรับฟังข่าวสารของโรงเรียนจากบุตรหลาน ซึ่งเป็นนักเรียนของโรงเรียนนั้น ๆ นักเรียน จึงมีบทบาทที่สำคัญในการประชาสัมพันธ์โรงเรียนได้เป็นอย่างดี โรงเรียนควรจะต้องหาความร่วมมือจากนักเรียนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อชักจูงให้ประชาชน มามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน
2. สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ โรงเรียนควรจัดทำเอกสาร สิ่งพิมพ์ของโรงเรียน หรือส่งข่าวของโรงเรียน ไปลงหนังสือพิมพ์
3. การประชุมพบปะหารือ ถือว่าเป็นการสร้างความสัมพันธ์ส่วนตัวไปด้วย โรงเรียนควรจัดให้มี วันเยี่ยมโรงเรียน และคืนเยี่ยมโรงเรียน
4. การดำเนินชีวิตในชุมชนของนักการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน และครู-อาจารย์ จะต้องดำเนินวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ให้สอดคล้องกับคนในชุมชน
5. ต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมกับกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ในชุมชน โดยไม่จำกัดลักษณะ

อาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บุคคลที่มีอาชีพรายได้ค่อนข้างต่ำ จะต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลเหล่านั้นด้วย

6. การจัดการศึกษาผู้ใหญ่และการใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียน เพื่อตอบสนองผู้พลาดโอกาสทางการศึกษาหรือมีความจำเป็นบางประการ ไม่มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนเมื่อเป็นผู้ใหญ่ ไม่ควรจ่มงเฉพาะการจัดการศึกษาแก่นักเรียนในวัยเด็กเพียงอย่างเดียว

7. การร่วมมือกับผู้ปกครองในการจัดทำข้อมูลเพื่อลงทะเบียนนักเรียน เพื่อให้ผู้ปกครอง ได้มีส่วนร่วมรับรู้ข้อเท็จจริง และให้ข้อเท็จจริงแก่โรงเรียน เพื่อส่งเสริมคุณภาพการเรียนของนักเรียน

นางอุบลรัตน์ สุมาวงศ์ (2517) กล่าวว่า การที่โรงเรียนกับชุมชนจะร่วมมือกันในการสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ชุมชน อาจทำได้โดยวิธีการต่อไปนี้

1. จัดให้มีกรรมการโรงเรียน โดยเลือกตั้งจากประชาชน
2. เปิดโอกาสให้ชุมชน ใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียนนอกเวลาเรียน หรือ ในวันหยุด เช่น เป็นที่สอนหนังสือผู้ใหญ่ เป็นที่ประชุมหรือจัดงานพิธีการต่าง ๆ เป็นต้น
3. จัดหลักสูตรของโรงเรียน ให้สัมพันธ์กับชุมชน เพื่อให้ความรู้ของนักเรียนมีความหมายมากขึ้น สามารถนำสิ่งที่เรียน ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ต้องใช้อุปกรณ์ สื่อมวลชนและแหล่งวิชาการต่าง ๆ ในชุมชนให้เป็นประโยชน์ต่อการสอน เท่ากับเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในขณะเดียวกัน
4. จัดกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน ซึ่งจะช่วยให้ชุมชน เข้ามาสัมพันธ์กับทางโรงเรียน เช่น การจัดนิทรรศการต่าง ๆ จัดแสดงละครประจำปี แข่งขันกีฬานักเรียน ให้บริการแนะแนวอาชีพแก่นักเรียน เป็นศูนย์กลางของชุมชนในการจัดกิจกรรมของสังคม

นางพงษ์ บุญจิตราดูลย์ (2525) ได้เสนอแนะการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับประชาชน ไว้ดังนี้

1. เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มาใช้บริการของโรงเรียน เช่น บริการสถานที่จัดงานมงคลต่าง ๆ ตามความเหมาะสม
2. สืบหาความต้องการทางด้านการศึกษาของประชาชนเป็นครั้งคราว
3. เมื่อมีกิจกรรมของโรงเรียน ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมด้วย โดยจัดที่นั่งให้กับประชาชนอยู่คนละข้างกับครูโดยเสมอหน้ากัน
4. เชิญประชาชนที่มีความสามารถในชุมชนมาให้ความรู้กับนักเรียน หรือนำนักเรียนไปเยี่ยมเยียนโรงงาน สวน ไร่ หรือสถานที่ทำงาน ที่จะเปิดโอกาสให้นักเรียน ได้ศึกษาโดยตรง
5. ชักจูงให้มาร่วมงานเป็นกรรมการต่าง ๆ ในกิจกรรมของโรงเรียน
6. เปิดโอกาสให้ใช้บริเวณโรงเรียนมาแสดงผลผลิต หรือผลผลิตเพื่อเผยแพร่และ

จำหน่ายกันเองในราคาถูก

7. ครูและโรงเรียนร่วมกิจกรรมและพิธีการต่าง ๆ ของชุมชนในโอกาสสำคัญ ๆ

จากแนวความคิดของนักวิชาการที่เสนอแนวทางของวิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนดังกล่าวมาข้างต้น เมื่อนำมาประมวลเข้าด้วยกัน อาจสรุปได้ว่า วิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้น จะต้องมีการศึกษาชุมชน มีการจัดการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง เข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน บริการชุมชน จัดตั้งองค์การระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน นอกจากนี้ผู้ศึกษายังมีความคิดเห็นว่าการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด ผู้บริหารและครู-อาจารย์ในโรงเรียน เป็นผู้มีความสำคัญอย่างมาก พร้อมกันนั้นโรงเรียนจะต้องพยายามยกเส้นกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนออกเสีย มีการสร้างความสัมพันธ์ที่ต่อกัน มีความร่วมมือร่วมใจระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในฐานะผู้รับใช้และผู้นำชุมชน พยายามให้ชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากโรงเรียนให้มากที่สุดซึ่งไม่ขัดต่อระเบียบหรือกฎเกณฑ์ของทางราชการ ในขณะเดียวกันโรงเรียนก็พยายามใช้ทรัพยากรของท้องถิ่น และรับฟังความคิดเห็นของชุมชนให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงสภาพต่าง ๆ ให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ โดยไม่หยุดยั้ง

องค์ประกอบที่จะส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ปรีชา คัมภีร์ปรภณ (2525) ได้กล่าวไว้ว่า ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการ คือ

1. แนวนโยบายของโรงเรียน ถ้าหากโรงเรียนมีแนวนโยบายที่จะ "เปิดประตู" โรงเรียนแล้ว ความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนก็จะเป็นไปได้ในทางที่ดี ทางตรงกันข้ามกับโรงเรียน "ปิดประตู" ความสัมพันธ์จะเป็นไปได้ในทางลบ
2. ความร่วมมือของบุคลากรในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนนั้น บุคลากรในโรงเรียนทุกคนจะต้องประสานกันทุกฝ่าย จึงจะทำให้สำเร็จลุล่วงลงไปได้ ไม่ว่าจะเป็น ผู้บริหาร ครู-อาจารย์ เจ้าหน้าที่และนักเรียน
3. ความพร้อมของโรงเรียน หมายถึงความพร้อมด้านอาคารสถานที่และเครื่องมืออำนวยความสะดวกที่จะให้ความช่วยเหลือร่วมมือกับชุมชน
4. ความพร้อมของชุมชน ถ้าหากชุมชนไม่มีความพร้อม หรือไม่แน่ใจแล้ว การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจะเกิดขึ้นไม่ได้ ความพร้อมของชุมชนในที่นี้ หมายถึงความพร้อมในด้านความคิดเห็นและอื่น ๆ

สนานจิตร์ สุคนธทรัพย์ (ม.ป.ป.) ได้ชี้แจงให้เห็นเกี่ยวกับเรื่อง องค์ประกอบที่จะ

ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีอยู่ 3 ประการ สรุปได้ดังนี้

1. ความพร้อมของผู้ที่จะร่วมมือ หมายถึง ทั้งสองฝ่ายจะต้องมีความพร้อมที่จะรู้สภาพและปัญหา วิธีการแก้ไข และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ เช่น ในการฝึกอบรมและการนิเทศก์ เป็นต้น

2. มีกลไกที่จะให้เกิดความร่วมมือ เช่น มีการจัดตั้งคณะกรรมการการศึกษาของโรงเรียน สมาคมผู้ปกครองและครู เป็นต้น โดยมีการเสริมความพร้อมให้คณะกรรมการ และควรถูกกำหนดบทบาทหน้าที่ร่วมกัน ในทิศทางที่พึงประสงค์

3. มีการดำเนินงานเพื่อให้เกิดความร่วมมือ กล่าวคือ มีการวางแผนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ร่วมกันทั้งสองฝ่าย โดยมี 3 ขั้นตอน คือ วางแผน ปฏิบัติ และ ประเมินผล แล้วรายงานผลการประเมินให้บุคลากรในโรงเรียน และผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ

ดังนั้นพอสรุปได้ว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จะบังเกิดผลดี มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญ คือ แนวนโยบายของโรงเรียน ความพร้อมของโรงเรียนและชุมชนที่จะให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน มีกลไกและองค์กรที่จะทำให้เกิดความร่วมมือ ตลอดจนการวางแผนงานร่วมกัน

บทบาทการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียน

ผู้บริหารโรงเรียน ถือว่าเป็นบุคคลที่เป็นตัวจักรสำคัญยิ่งของโรงเรียน เนื่องจากมีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบสูงและกว้างขวาง เป็นผู้ทำให้ความเจริญหรือความเสื่อมของโรงเรียนเกิดขึ้นได้มากที่สุด หากได้ผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถดี เข้ากับชุมชนและผู้ได้บังคับบัญชาได้ดี เป็นแบบอย่างในความซื่อสัตย์ซื่อ มี ความรับผิดชอบ เสียสละ มีความกระตือรือร้น ฯลฯ การดำเนินงานต่าง ๆ ของโรงเรียน จะมีความก้าวหน้า การศึกษาเล่าเรียนของเด็กมีคุณภาพดี ในทางตรงกันข้าม หากผู้บริหารโรงเรียนบกพร่องในสิ่งดังกล่าว ผลที่จะได้รับคือความเสื่อมทางการศึกษา จะเกิดขึ้นในสถาบันการศึกษานั้น ๆ ได้

สวัณณ์ มุทษเมธา (2524) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารต่อชุมชนไว้ ดังนี้

1. ผู้บริหารต้องตระหนักในความสำคัญของชุมชน
2. ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลสำคัญในการที่จะกระตุ้นให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาสนใจเอาใจใส่ในการศึกษา ทำความเข้าใจกับชุมชน
3. ผู้บริหารโรงเรียนต้องทำตนให้ชุมชนยอมรับนับถือในความรู้ ความสามารถ ในการปฏิบัติตนทั้งในด้านคุณธรรม ศีลธรรม วัฒนธรรมและการดำรงชีวิต
4. ผู้บริหารต้องทำตนให้สามารถติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ เป็นอย่างดี เข้าพบได้สะดวก

5. ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้รู้จักบุคลากรในโรงเรียนดี รู้จักใช้บุคลากรเหล่านั้นให้เป็นประโยชน์ และเป็นผู้นำในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน
6. ผู้บริหารเป็นบุคคลสำคัญในการกำหนดนโยบาย สนับสนุน ครู-อาจารย์และเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ของโรงเรียน ใช้ชุมชนให้เป็นประโยชน์ในการศึกษา
7. ผู้บริหารเป็นผู้กระตือรือร้นในการทำความเข้าใจชุมชน ร่วมมือกับชุมชน
8. ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทสำคัญยิ่งในการนำโรงเรียน เข้าสู่ชุมชนและนำชุมชน เข้าสู่โรงเรียน
9. ผู้บริหารมีบทบาทอย่างสำคัญในการเป็นผู้นำชุมชน ทำให้เกิดการพัฒนาเปลี่ยนแปลงขึ้นในชุมชน โดยวิธีการของการให้การศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ
10. ผู้บริหารโรงเรียน มีบทบาทและหน้าที่อย่างสำคัญในการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน บุคคล หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ของชุมชน
11. ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทอย่างสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียนหรือสนับสนุนการส่งเสริมครูในโรงเรียน ให้พัฒนาหลักสูตร ให้สอดคล้องสนองความต้องการของชุมชน พัฒนาชุมชนไปในทางที่ต้องการ

ยงค์ ชุ่มจิต (2528) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อชุมชนไว้ ดังนี้

1. การให้การต้อนรับผู้มาติดต่อเยี่ยมเยียนโรงเรียน ด้วยวิธีการ รักษาเกียรติมารยาท ให้สุภาพ เรียบร้อย แนะนำบุคลากรในโรงเรียนให้ช่วยกันเอาใจใส่ผู้มาเยี่ยมเยียน จัดหาประชาสัมพันธ์โรงเรียนที่มีคุณภาพและคุณสมบัติเหมาะสม จัดสถานที่ ห้องพัก ห้องรับแขก ให้ น่าดูและน่าพักผ่อน
2. ให้บริการในการติดต่อสื่อสาร เช่น จัดบริการด้านโทรศัพท์กับผู้มาติดต่อ (ถ้ามี) โดยแจ้งหมายเลข โทรศัพท์ให้ชุมชนได้รู้กันอย่างทั่วถึง จัดบริการรับ-ตอบจดหมายแก่ผู้มาติดต่อ อย่างรวดเร็ว
3. รับข้อเสนอและข้อร้องเรียน เช่น บางครั้งประชาชนอาจมีข้อเสนอ หรือปัญหา ขัดแย้งบางประการและแจ้งมาทางโรงเรียน ผู้บริหารจะต้องรับเรื่องราวเหล่านั้น ใ้วินิจฉัยอย่างรอบคอบ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการทำงานหรือแก้ไขข้อบกพร่องต่อไป
4. การมีส่วนร่วมในความเป็นอยู่ของชุมชน เช่น ทักทายปราศรัยเมื่อพบปะกันตามถนนหนทาง ศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้เข้าใจ เข้าร่วมในกิจกรรมของชุมชนเมื่อมีโอกาส พยายามใช้ทรัพยากรของชุมชนเพื่อเป็นประโยชน์ทางการศึกษาให้มากที่สุด
5. การสร้างความสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคลากรในโรงเรียน กล่าวคือ การทำให้บุคลากรทุกคนในโรงเรียนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันได้ จะช่วยให้เกิดการบริหารงานต่าง ๆ ดำเนินไปอย่างสะดวกรวดเร็ว บังเกิดผลดี หากทางโรงเรียนสามารถจัดกระบวนการเรียนการสอน ได้ดีมีคุณภาพ ผลที่ตามมาคือ ประชาชนจะเกิดความเลื่อมใส ศรัทธาในโรงเรียนมากยิ่งขึ้น

6. การสร้างสัมพันธภาพระหว่างศิษย์เก่ากับศิษย์ปัจจุบัน กล่าวคือ ถ้าความสัมพันธ์ระหว่างศิษย์เก่ากับศิษย์ปัจจุบันเป็นไปได้ดี จะช่วยเผยแพร่ชื่อเสียงและสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้อย่างมาก

ปรีชา นิพนธ์นิเทศ และ สุทิน เนียมพลับ (2528) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารในการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ ดังนี้

1. การศึกษาชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่โดยละเอียด ในด้านโครงสร้างทางวัฒนธรรม ประเพณี อาชีพ สภาพเศรษฐกิจ ทรัพยากร สภาพปัญหา เจตคติและความเชื่อถือต่าง ๆ เพื่อให้โรงเรียนสามารถวางแผนปฏิบัติงานด้านนี้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. รับผิดชอบในการจัดให้มีการวางแผนดำเนินงาน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
3. กระตุ้นและส่งเสริมให้บุคลากร สร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนและให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน และดำเนินงานตามแผน
4. จัดให้มีการประชาสัมพันธ์โรงเรียนอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง โดยใช้เทคนิควิธีต่าง ๆ
5. จัดให้มีการเยี่ยมเยียนชุมชน เพื่อรับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินงาน
6. รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในขอบข่ายของงาน ตลอดถึงการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน
7. จัดให้มีการให้บริการแก่ชุมชนในด้านต่าง ๆ ที่โรงเรียนสามารถทำได้
8. เลือกบุคคลในชุมชน และแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการการศึกษาของโรงเรียน และส่งเสริมสนับสนุนให้คณะกรรมการการศึกษาแสดงบทบาทในการสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนให้มากที่สุด โดยให้เป็นไปตามกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง
9. ดำเนินการให้โรงเรียนสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท้องถิ่น คือ บุคคล วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ และสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้มากที่สุด

บทบาทของผู้บริหารที่มีต่อการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เมื่อพิจารณาในภาพรวมแล้วจะเห็นได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนนับว่าเป็นบุคลากรภายในโรงเรียนที่ถือว่าเป็นตัวจักรสำคัญยิ่งคนหนึ่ง ที่จะทำให้การสร้างสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนดำเนินไปด้วยดี เกิดความเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในโรงเรียนทุกฝ่ายกับชุมชน มีทัศนคติที่ดี และพร้อมที่จะช่วยเหลือสนับสนุนต่อกัน บทบาทที่แสดงออกมาจะต้องมีความเด่นชัด ทำด้วยความจริงใจและบริสุทธิ์ใจ จากบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนที่กล่าวมา พอสรุปได้ดังนี้

1. ผู้บริหารจะต้องตระหนักถึงชุมชนที่อยู่รอบ ๆ โรงเรียน ศึกษาชุมชนให้ละเอียดถี่ถ้วนทุก ๆ ด้าน มีการเยี่ยมเยียนชุมชนอย่างสม่ำเสมอ
2. ผู้บริหารจะต้องร่วมมือและกระตุ้นให้บุคลากรในโรงเรียนมีความกระตือรือร้น

ร่วมมือกันวางแผนงานเพื่อพัฒนาโรงเรียนและชุมชน ตลอดจนกิจกรรมอื่น ๆ ที่จะส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจอันดี และความเจริญก้าวหน้ามาสู่โรงเรียนและชุมชน

3. ผู้บริหารจะต้องมีความสามารถปรับตัว เข้ากับบุคคลทุกฝ่ายทั้งในโรงเรียนและชุมชน เป็นที่ยอมรับนับถือของชุมชน ให้เป็นผู้นำทางในการพัฒนาชุมชน

4. ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้มีความสามารถแก้ปัญหาข้อขัดข้อง ขัดแย้ง ในอันที่จะเป็นเหตุให้เกิดความแตกแยกระหว่างโรงเรียนกับชุมชนด้วยความสุขุมรอบคอบ

บทบาทการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของครู-อาจารย์

ครู-อาจารย์เป็นบุคคลที่สำคัญยิ่งของโรงเรียนอีกกลุ่มหนึ่ง และเป็นผู้ที่มีการติดต่อสัมพันธ์โดยตรงกับนักเรียนและชุมชน ครู-อาจารย์เป็นหัวใจสำคัญในการที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในตัวนักเรียน และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ขึ้นในชุมชน

สวัตน์ มุทขเมธา (2524) ได้กล่าวถึงบทบาทของครู-อาจารย์ ที่มีต่อชุมชนไว้ ดังนี้

1. ศึกษาทำความเข้าใจชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชน ให้เป็นประโยชน์ในการเรียนการสอนมากที่สุด เพื่อชีวิตที่ดีของนักเรียนและชุมชน
2. สร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน ประชาสัมพันธ์กิจการและการดำเนินงานของโรงเรียนแก่ชุมชน
3. ทำตนเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน ประพฤติตนเป็นแบบอย่างของพลเมืองที่ดี ตามวิถีทางประชาธิปไตย มีจริยธรรมและวัฒนธรรมเป็นที่เชื่อถือของชุมชน
4. ร่วมมือกับชุมชนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อความเจริญก้าวหน้าของชุมชน เป็นผู้นำหรือกระตุ้นให้ชุมชนประสานสามัคคีกัน ร่วมมือกัน ให้กระทำประโยชน์เพื่อความก้าวหน้าของชุมชน
5. นำโรงเรียนเข้าสู่ชุมชน ให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจชุมชนของตนดีขั้น มีจิตใจรักและผูกพันกับชุมชนของตน มีเจตนามุ่งมั่นที่จะทำประโยชน์ให้เกิดความก้าวหน้าแก่ชุมชน
6. นำชุมชนเข้าสู่โรงเรียน ให้ชุมชนเข้าใจโรงเรียน ชมผลงานของโรงเรียน ชมกิจกรรมและการเรียนการสอนของโรงเรียน
7. ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของโรงเรียน บริการช่วยเหลือโรงเรียนตามความสามารถที่จะทำได้ เช่น เชิญมาเป็นวิทยากร เป็นผู้ช่วยเหลือควบคุมดูแลนักเรียน เชิญมาเป็นที่ปรึกษาในการจัดกิจกรรมและปรับปรุงหลักสูตร เป็นต้น
8. ใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ภายในชุมชนให้เป็นประโยชน์ในการศึกษาแก่ชุมชน ทรรศการต่าง ๆ มากมายเหล่านี้มีค่าต่อชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน บางอย่างเป็นสิ่งเชิดหน้าชูตาและสร้างความภาคภูมิใจให้แก่คนในชุมชนนั้น โรงเรียนต้องใช้ทรัพยากรเหล่านั้นให้เป็น

ประ โยชน์

9. ให้การศึกษาแก่ชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ดีขึ้นในทุก ๆ ด้าน การให้การศึกษาแก่ชุมชน บางครั้งครูไม่จำเป็นจะต้องเป็นผู้ให้การอบรมสั่งสอน หรือแนะนำเอง ครูอาจทำตนเป็นเพียงคนกลางในการจัดหาวิทยากร จัดหาติดต่อแหล่งวิทยากร อุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนในชุมชนนั้น ๆ ได้ศึกษาเพิ่มเติม ปรับปรุงอาชีพและวิถีชีวิตของตนให้ดีขึ้น

10. ปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนการสอนให้สัมพันธ์สอดคล้องกับความเป็นอยู่ และความต้องการของชุมชน ในอันที่จะยกระดับความเป็นอยู่ของชุมชนให้สูงขึ้น และเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

ยนต์ ชุ่มจิต (2528) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของครู-อาจารย์ ที่มีต่อชุมชนไว้ ดังนี้

1. ให้การศึกษาแก่ประชาชน ซึ่งอาจจัดในรูปแบบ จัดการศึกษาผู้ใหญ่ทั้งสายสามัญ สายอาชีพและกลุ่มสนใจ ให้ความรู้แก่นักเรียนเพื่อนำไปถ่ายทอดให้ผู้ปกครองรับรู้ เขียนบทความลงในวารสาร หนังสือพิมพ์ เพื่อเผยแพร่ความรู้ ความคิด จัดรายการวิทยุโทรทัศน์ เพื่อเผยแพร่ความรู้ (ถ้ามีโอกาส) เป็นวิทยากรบรรยายเมื่อชุมชนมีงานบางสิ่งบางอย่าง
2. ส่งเสริมศิลปกรรม คุณธรรมและจริยธรรม ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างแก่ชุมชน อบรมสั่งสอนเขาว่านให้เป็นคนดีของชุมชน
3. การส่งเสริม สืบทอดและฟื้นฟูวัฒนธรรม เช่น ถ่ายทอดความรู้ ทัศนธรรมนิยม ประเพณี และวัฒนธรรมที่ดั่งงามให้แก่เขาว่านเพื่อปฏิบัติให้ถูกต้อง ครู-อาจารย์เป็นผู้ปฏิบัติ ตามทัศนธรรมนิยมประเพณีและวัฒนธรรมอย่างเคร่งครัด
4. เป็นผู้นำชุมชน เช่น ริเริ่มสร้างสรรคงานที่เป็นประโยชน์ให้ชุมชน การสร้างนิสัยที่ดีให้ประชาชน การปฏิบัติตามนโยบายของรัฐ
5. การปฏิรูปชุมชน เช่น สสำรวจความบกพร่องหรือจุดอ่อนของชุมชน การวางแผนและหาวิธีการแก้ไขปรับปรุง โดยขอความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ โดยตรง และการปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่าง
6. การมีส่วนร่วมในการเป็นอยู่ของชุมชนโดยมีแนวทางปฏิบัติเช่นเดียวกับผู้บริหารโรงเรียน
7. การเสริมสร้างและรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เช่น ปรับปรุงตัวครู-อาจารย์เอง ในเรื่องของการแต่งกาย กิริยามารยาท ความตั้งใจในการทำงาน การรู้เรื่องโรงเรียนและชุมชนเป็นอย่างดี ปรับตัวให้เข้ากับชุมชนได้ดี เป็นต้น ร่วมมือกันเมื่อโรงเรียนมีกิจกรรมและเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

จากข้อความดังกล่าว พอจะมองเห็นได้แล้วว่า ครู-อาจารย์เป็นบุคคลกลุ่มหนึ่งที่เป็นตัวจักรสำคัญของการปฏิบัติงาน เพื่อก่อให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ครู-อาจารย์เป็นผู้ใกล้ชิดนักเรียนและชุมชนมาก ทั้งนี้เพราะครู-อาจารย์ก็เป็นสมาชิกหนึ่งของชุมชน ประชาชนกลุ่มอื่นย่อมเฝ้ามองคุณลักษณะของครู-อาจารย์ และเฝ้ามองพฤติกรรมของนักเรียนที่เรียนอยู่ในโรงเรียนของคณะครู-อาจารย์นั้น ๆ สิ่งดังกล่าวจะเป็นกระจกเงาสะท้อนให้เห็นบทบาทของโรงเรียนที่มีต่อความสัมพันธ์กับชุมชนด้วย บทบาทของครู-อาจารย์ ที่มีต่อชุมชนพอสรุปได้ ดังนี้

1. ศึกษาชุมชนให้มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง
2. กระทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีของชุมชนทุก ๆ ด้าน
3. เป็นผู้นำและพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้า
4. ให้การศึกษาแก่ชุมชน ปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

บทบาทการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา

บทบาทหน้าที่ของโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วไป คือ สอนนักเรียน ให้การศึกษาแก่ประชาชนและบริการชุมชน (กรมสามัญศึกษา กองแผนงาน, ม.ป.ป.) ในเรื่องเกี่ยวกับการบริการชุมชน เป็นภารกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งของโรงเรียน เพราะโรงเรียนมีหน้าที่โดยตรงที่จะต้องสร้างและปรับปรุงสังคมให้ดีขึ้น ด้วยประการต่าง ๆ นั้นคือ โรงเรียนควรเป็นผู้นำในสังคม (เพ็ญ หันมาคินทร์, 2521) นโยบายทั่วไปของกระทรวงศึกษาธิการ เกี่ยวกับการกำหนดในเรื่องพัฒนาชุมชนไว้ในแผนพัฒนาชนบทแห่งชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) โดยการเห็นพัฒนาคนในพื้นที่ชนบทที่ขาดโอกาส และด้อยโอกาสทางการศึกษา เน้นกลุ่มเป้าหมายในชนบทที่ยังอยู่ในสภาพช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ให้มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาชุมชน ปรับปรุงคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น โดยการให้มีสถานศึกษาในชุมชนนั้น ๆ เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาชนบท (แนวทางปฏิบัติแผนพัฒนาชนบท กระทรวงศึกษาธิการ, 2528)

การให้ความช่วยเหลือบริการชุมชนของโรงเรียน นอกจากจะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ยังเป็นการสนับสนุนส่งเสริมชุมชนให้พัฒนาไปในแนวทางที่ถูกต้อง โดยเฉพาะประเทศไทย โรงเรียนยังเป็นสถาบันทางการศึกษาที่ผูกพันกับชุมชนอย่างแยกกันไม่ออก (ประทีป สยามชัย, 2526)

สุภรณ์ ศรีพหล (2526) กล่าวว่า โรงเรียนควรทำหน้าที่สำคัญต่อชุมชน คือ

1. การบริการแก่ชุมชนโดยการเผยแพร่ความรู้ทั้งทางวิชาชีพ และวิชาการแก่ชุมชน ทำการฝึกอบรม จัดหาวิทยากรบรรยาย ให้ความรู้ในด้านเศรษฐกิจ อาชีพ การเมือง การสาธารณสุข วัฒนธรรม เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพของประชาชนให้สูงขึ้น

2. การจัดโปรแกรมการศึกษาเพื่อประชาชน โรงเรียนควรมีหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในชุมชน เป็นหลักสูตรระยะสั้นตามกลุ่มความสนใจ โดยประสานขอความร่วมมือจากหน่วยราชการ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ประชาชนสามารถนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพ

3. ให้ความสนับสนุนช่วยเหลือการพัฒนาชุมชน จัดทำโครงการให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และสอดคล้องกับแผนพัฒนาระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด ตลอดจนเข้าร่วมในการพัฒนาเหล่านั้น

4. การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนจะต้องหาวิธีนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ร่วมดำเนินกิจกรรม สร้างความคิดเห็นต่าง ๆ ในการจัดโรงเรียน และโรงเรียนจะต้องส่งเสริมความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพ และบริการต่าง ๆ แก่ประชาชนในชุมชนเช่นเดียวกัน

5. การเป็นแบบอย่างที่ดีในชุมชน โรงเรียนมีหน้าที่อบรมสั่งสอนเยาวชน สมาชิกในโรงเรียน ได้แก่ ครู-อาจารย์ เจ้าหน้าที่ต่าง ๆ และนักเรียน จะต้องปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบประเพณีอันดีงาม อันเป็นที่ยอมรับของประชาชนในชุมชน

นางจุลลิว สุมาวงค์ (อ้างถึงใน เจษฎา แซ่มประเสริฐ, 2524) ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับโรงเรียนกับชุมชนว่า

โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ตั้งขึ้นด้วยภาวการณ์ของประชากร และเป็นเงินที่บริจาคจากประชาชน ดังนั้นย่อมถือได้ว่า โรงเรียนเป็นของชุมชนโดยชุมชน เพื่อชุมชน กิจกรรมที่โรงเรียนกับชุมชนมีโอกาสที่จะสัมพันธ์กันได้ง่าย ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ และโรงเรียนควรมีกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามาในโรงเรียน เช่น การจัดนิทรรศการ การแสดงละคร การแข่งขันกีฬา การเปิดสอนกลุ่มสนใจอาชีพ การเปิดสอนการศึกษาผู้ใหญ่ หรือเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรม

ในงานพัฒนาชุมชนของโรงเรียน เจษฎา แซ่มประเสริฐ (2524) ได้แบ่งออกเป็น 2 วิธี คือ วิธีเชื่อม โดยให้เด็กนำความรู้ไปถ่ายทอดให้ผู้ปกครองที่บ้าน และ วิธีคู่ โดยครูและนักเรียนไปให้ความรู้และพัฒนาชุมชนร่วมกับประชาชน

ก่อ สวัสดิพาณิชย์ (2524) ได้เสนอหลักการเกี่ยวกับการบริการชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชน และการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนในลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. โรงเรียนจะต้องเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และต้องให้บริการชุมชนโดยที่โรงเรียนจัดลำดับความสำคัญว่า โรงเรียนจะให้บริการชุมชนแก่กลุ่มใดก่อนที่นอกเหนือจากนักเรียน เช่น กลุ่มผู้ใหญ่ที่ประกอบอาชีพอิสระแล้ว หรือกลุ่มเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียนแต่ไม่มีโอกาสเข้าเรียน

ในโรงเรียน

2. โรงเรียนจะจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนนั้น อาจใช้ทรัพยากรของชุมชนได้ เนื่องจากกรมการศึกษานอกโรงเรียนไม่อาจสนับสนุนทางการเงินได้ทั้งหมด แต่ทั้งนี้จะต้องพิจารณาในเรื่องระเบียบให้รัดกุม
3. การจัดทดลองทางวิชาการของนักเรียน ถ้าได้ผลก็นำไปเผยแพร่แก่ประชาชนในชุมชนต่อไป
4. โรงเรียนควรจัดกิจกรรมเผยแพร่วัฒนธรรมควบคู่ไปกับการเผยแพร่วิชาการเกี่ยวกับการประกอบอาชีพในการบริการชุมชนนั้น

ดารา ทีปะปาล (2521) กล่าวว่า โรงเรียนในฐานะที่เป็นสถาบันหนึ่งที่ต้องช่วยพัฒนาชุมชน จึงจำเป็นที่จะต้องรับใช้ชุมชนเพื่อสนองความต้องการของชุมชน ซึ่งในชุมชนปัจจุบันมีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย ที่ต้องการความช่วยเหลือจากสถาบันต่าง ๆ โรงเรียนในฐานะที่ต้องให้บริการชุมชน ควรจะได้ศึกษาพิจารณาการบริการช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ในด้านต่อไปนี้

1. ด้านการศึกษา
2. ด้านอาชีพและเศรษฐกิจ
3. ด้านโภชนาการและอนามัย
4. ด้านสังคมและวัฒนธรรม

วิทยุ สาธร (2526) ได้กล่าวว่า

การบริการชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา นั้นไม่เฉพาะแต่การแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน แต่การบริการชุมชนอาจทำได้ในรูปของการจัดบริการด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้าน การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการ โดยให้ประชาชนใช้ห้องสมุดของโรงเรียน การจัดสอนหรือบรรยายพิเศษแก่ประชาชนตามโอกาสอันสมควร จัดบริการด้านนันทนาการ โดยจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในบริเวณโรงเรียน การจัดแข่งขันกีฬาประชาชน ตลอดจนการให้ประชาชนใช้อาคารสถานที่ หรือวัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียน เพื่อใช้ในกิจกรรมส่วนรวมของชุมชน ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ผู้บริหารไม่ควรเพิกเฉยเลย ควรจะถือเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ เพราะโรงเรียนเปรียบเสมือนศูนย์ประชาชน

ในเรื่องของกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและการให้บริการชุมชน กรมสามัญศึกษา ได้ตระหนักถึงความสำคัญ ถึงความผูกพันระหว่างโรงเรียนมัธยมศึกษา กับชุมชน เพราะนักเรียนเป็นผลผลิตของโรงเรียนเท่า ๆ กับชุมชน ความเจริญก้าวหน้าและคุณภาพของโรงเรียนจะเป็นดรรชนีชี้วัดคุณภาพของชุมชน กล่าวคือ ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติไว้ในเอกสารการสัมมนาทางวิชาการ ในเรื่องของกรมสามัญศึกษากับสังคมไทยในอนาคต ไว้ดังนี้

(หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2529)

1. โรงเรียนและชุมชนร่วมกันจัดตั้งองค์การหรือคณะกรรมการ ประกอบด้วย บุคลากรของโรงเรียนและชุมชน เป็นที่ปรึกษาในการบริหารและดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน
2. ระดมทรัพยากรท้องถิ่นและเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เช่น ใช้แหล่งวิทยากร สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระ ตลอดจนพัฒนาหลักสูตร เพื่อเร่งรัดคุณภาพผลผลิตทางการศึกษา อันจะเป็นการสร้างศรัทธาแก่ชุมชน
3. โรงเรียนและชุมชนควรประสานงาน ในด้านการจัดกิจกรรมที่พัฒนาท้องถิ่น ให้เอื้ออำนวยต่อการบริการ ด้านวิชาการ วิชาชีพ และสุขภาพอนามัยแก่คนในชุมชน โดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม
4. การอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่น และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามของไทย
5. จัดโรงเรียนให้เป็นแหล่งด้านวิชาการ ข่าวสารแก่ชุมชน และเปิดโรงเรียนให้ชุมชนได้ใช้อาคาร สถานที่ และอุปกรณ์ที่นำไปสู่การพัฒนาทางกายและจิตใจ ของบุคคลในชุมชน
6. โรงเรียนต้องจัดการศึกษาให้เยาวชนในชุมชนอย่างทั่วถึง และให้การศึกษาแก่บุคคลทั่วไป
7. สนับสนุนบุคลากรในโรงเรียนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นมากขึ้น
8. โรงเรียนควรเป็นแหล่งศึกษา ค้นคว้า พัฒนา และเผยแพร่เทคโนโลยีและอาชีพใหม่ ๆ ให้แก่ชุมชน

จากแนวนโยบายในการบริการชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา จะเห็นได้ว่า กรมสามัญศึกษา ได้มีความต้องการที่จะพัฒนาชุมชน โดยใช้โรงเรียนในชุมชนนั้น ๆ เป็นผู้ปฏิบัติงานในส่วนที่รับผิดชอบ และเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) กรมสามัญศึกษา ได้ให้ความสำคัญในการดำเนินการให้โรงเรียนมัธยมศึกษา มีส่วนสำคัญในการพัฒนาชนบทมากขึ้นเป็นลำดับ โดยมีการกำหนดโครงการและตัวอย่างโครงการ เพื่อเสนอเป็นแนวทางปฏิบัติของโรงเรียนมัธยมศึกษาในการพัฒนาชนบท เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาการศึกษาให้เป็นพื้นฐานของการพัฒนาประเทศ ตามแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีกรอบโครงการเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาชนบท ดังนี้ (กองแผนงาน กรมสามัญศึกษา, 2528)

1. โครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ
 - 1.1 โครงการส่งเสริมการจัดสหกรณ์โรงเรียน
 - 1.2 โครงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อสนับสนุนให้เด็กเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน

- 1.3 โครงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพ
- 1.4 โครงการจัดชุมนุมเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทย
- 1.5 โครงการร่วมมือกับบุคคล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ความรู้ทางด้านวิชาการแก่นักเรียนและประชาชน
2. โครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชนบท
 - 2.1 โครงการส่งเสริมโอกาสทางการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต
 - 2.2 โครงการรณรงค์เพื่อส่งเสริมและพัฒนาสาธารณสุขสมบัติของท้องถิ่น
 - 2.3 โครงการพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
 - 2.4 โครงการร่วมมือประสานงานกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่น เพื่อเผยแพร่ความรู้ที่จำเป็นต่อการพัฒนาสังคมในชนบท
3. โครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และความมั่นคงของชาติ
 - 3.1 โครงการจัดตั้งคณะกรรมการนักเรียนของโรงเรียน
 - 3.2 โครงการส่งเสริมจัดตั้งสมาคม หรือ ชมรมต่าง ๆ ของโรงเรียน
 - 3.3 โครงการจัดกลุ่มนักเรียนตามพื้นที่อยู่อาศัย เพื่อประสานงานกับชุมชน
 - 3.4 โครงการร่วมมือและประสานงานกับบุคคล หรือหน่วยงานอื่น เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยในชีวิตประจำวัน
4. โครงการการศึกษาเพื่อพัฒนากีฬา นันทนาการ และพลานามัย
 - 4.1 โครงการจัดอาหารกลางวันให้นักเรียนในโรงเรียน
 - 4.2 โครงการร่วมมือกับหน่วยงานอื่นเพื่อส่งเสริมการกีฬา และนันทนาการของท้องถิ่น
 - 4.3 โครงการร่วมมือกับหน่วยงานอื่นเพื่อส่งเสริมสุขภาพ และพลานามัยของประชาชนในท้องถิ่น
 - 4.4 โครงการรณรงค์เพื่อป้องกันการใช้ยาทางที่ผิด
 - 4.5 โครงการจัดโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางกีฬา ชุมชน และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
5. โครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาศาสนา และศีลธรรม
 - 5.1 โครงการอบรมพุทธศาสนวันอาทิตย์
 - 5.2 โครงการส่งเสริมการปฏิบัติธรรมทางศาสนาของชุมชน
 - 5.3 โครงการยกย่องส่งเสริมบุคคลที่มีคุณธรรมของท้องถิ่น
 - 5.4 โครงการร่วมมือกับชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา
6. โครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม
 - 6.1 โครงการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่น
 - 6.2 โครงการส่งเสริมการอนุรักษ์ประวัติศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

- 6.3 โครงการนิทรรศการประวัติศาสตร์ชุมชน
- 6.4 โครงการร่วมมือกับบุคคล หรือหน่วยงานอื่น เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านพัฒนา และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น
- 7. โครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาการศึกษาตลอดชีวิต
 - 7.1 โครงการกระเปาะหนังสือสู่ประตูบ้าน
 - 7.2 โครงการจัดห้องสมุดโรงเรียนเพื่อประชาชน
 - 7.3 โครงการแนะนำข่าวสาร เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์และความรู้แก่ชุมชน
 - 7.4 โครงการร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดตั้งที่อ่านหนังสือ หรือห้องสมุด บริการประชาชนในท้องถิ่น

จากกรอบนโยบายในการพัฒนาชนบทของกรมสามัญศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และนโยบายในการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาการศึกษา ระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) และแนวทางการพัฒนาชนบทของกรมสามัญศึกษาที่ผ่านมาในอดีต พอจะสรุปได้ว่า หน่วยงานที่ปฏิบัติงานในหน้าที่ควรจะพัฒนาชุมชนหรือบริการชุมชน ได้ตามศักยภาพของแต่ละหน่วยงานก็คือ โรงเรียน โดยมีขั้นตอนและหลักการตลอดจนวิธีดำเนินการต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว การบริการชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา นั้น ไม่เพียงแต่ บริการเฉพาะในชนบทเท่านั้น ยังต้องคำนึงถึงการบริการชุมชนในเมืองด้วย โดยเฉพาะโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ที่ตั้งอยู่ในเขตชุมชนเมือง แต่โดยสภาพความพร้อมของโรงเรียนนั้นจะจัดการบริการในด้านต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และปัญหาที่เกิดขึ้นดังที่ได้กล่าวมาแล้วได้ ดังนี้คือ

1. การบริการด้านการศึกษา
2. การบริการด้านเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ
3. การบริการด้านสุขภาพอนามัย
4. การบริการด้านการช่วยเหลือกิจกรรมชุมชน
5. การบริการด้านศิลปวัฒนธรรม
6. การบริการด้านอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์

กิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา

ฝ่ายมาตรฐานโรงเรียน กองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา ได้จัดทำแบบสำรวจข้อมูลโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อการประเมินมาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อใช้ประเมินผลโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วประเทศ ปีการศึกษา 2530 เกี่ยวกับกิจกรรมในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ ดังนี้

1. การวางแผนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

- 1.1 ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลของชุมชน
- 1.2 การจัดทำแผนงานและ โครงการ
2. การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน
 - 2.1 กำหนดอุดมการณ์เพื่อเสริมคุณธรรม ลักษณะนิสัยและความประพฤติ
 - 2.2 สร้างเกียรติประวัติทางวิชาการ
 - 2.3 สร้างเกียรติประวัติทางด้านจริยธรรมและคุณธรรม
 - 2.4 สร้างเกียรติประวัติทางด้านกีฬา
 - 2.5 สร้างเกียรติประวัติทางด้านกิจกรรมอื่น ๆ
 - 2.6 รวบรวมและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน
3. การให้บริการชุมชน
 - 3.1 ด้านข่าวสาร
 - 3.2 ด้านส่งเสริมสุขภาพอนามัย
 - 3.3 ด้านส่งเสริมอาชีพ
 - 3.4 ด้านันทนาการ
 - 3.5 ด้านอาคารสถานที่ และวัสดุครุภัณฑ์
4. การเป็นผู้นำและให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน
 - 4.1 จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน
 - 4.2 ให้ความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น
5. การได้รับความสนับสนุนจากชุมชน
 - 5.1 มีการตั้งองค์กรเพื่อสนับสนุนโรงเรียน
 - 5.2 ได้รับความช่วยเหลือด้านวิชาการ
 - 5.3 ได้รับความช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์
 - 5.4 ได้รับความช่วยเหลือด้านบริการ
6. การประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน
 - 6.1 ดำเนินการประเมินผลงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์เกี่ยวกับบทบาทในการจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 โดยเฉพาะเน้นยังไม่มีผู้ใดได้จัดทำไว้ แต่มีงานวิจัยเกี่ยวกับงานบริหารการศึกษาและบริการชุมชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่ได้กล่าวถึงการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียน ดังนี้

จิระ สิทธิ (2519) ได้ทำการศึกษา งานบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 12 พ.ศ. 2519 การวิจัยส่วนที่เกี่ยวกับงานความสัมพันธ์กับชุมชน พบว่า โรงเรียนปฏิบัติงานด้านนี้อยู่ในระดับน้อยมาก อยู่ในอันดับที่ 5 ของบรรดางานบริหารทั้ง 5 ประการนั้น ทั้งนี้เนื่องมาจากมีปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ คือ โรงเรียนไม่ได้เชิญผู้ปกครองมาประชุมชี้แจง เกี่ยวกับกิจการของโรงเรียนบ่อยครั้งนัก ครูไม่ได้มีโอกาสพบกับผู้ปกครองเพื่อให้คำแนะนำต่าง ๆ เกี่ยวกับนักเรียน โรงเรียนไม่ได้นำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการเรียนการสอน ทั้งไม่ได้เชิญบุคคลภายนอกมาเป็นวิทยากรแก่นักเรียนตามโอกาส ไม่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียนตามความจำเป็น โรงเรียนยังขาดวัสดุอุปกรณ์ที่จะเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อชุมชนอีกมาก ทั้งยังขาดการประชาสัมพันธ์เท่าที่ควร

เสถียร จันทสมบูรณ์ (2520) ได้ทำการศึกษา การบริหารการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 4 ในปี พ.ศ. 2520 ในส่วนของงานวิจัยเกี่ยวกับงานความสัมพันธ์กับชุมชน พบว่า โรงเรียนปฏิบัติงานด้านชุมชนน้อย และอยู่ในอันดับต่ำสุด แสดงว่า โรงเรียนได้เห็นความสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนน้อยมาก โดยเฉพาะในด้านการจัดตั้งสมาคมผู้ปกครองและครู สมาคมนักเรียนเก่า น้อย ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้จะเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยเหลือสนับสนุนโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ให้ดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายของโรงเรียนและเป็นไปตามความต้องการของชุมชน

ทองขาว โคตรโยธา (2521) ได้ทำการศึกษา งานบริหารการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 11 ในปี พ.ศ. 2521 การวิจัยที่เกี่ยวกับงานความสัมพันธ์กับชุมชน พบว่า โรงเรียนปฏิบัติงานด้านนี้มากที่สุด หรือบ่งชี้ที่สุด และมากหรือบ่งชี้ คิดเป็นร้อยละ 25.80 สำหรับผู้บริหาร ซึ่งตรงกับความเห็นของนักวิชาการซึ่งคิดเป็นร้อยละ 21.30 เป็นอันดับที่ 5 ทั้ง 2 กลุ่ม สำหรับประชาชนเห็นว่า โรงเรียนปฏิบัติงานด้านนี้มากที่สุด หรือบ่งชี้ที่สุด และมากหรือบ่งชี้ คิดเป็นร้อยละ 40.14 เป็นอันดับที่ 4 ยอดรวมของความเห็นของประชากรทั้ง 3 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 30.86 เป็นอันดับที่ 5 แสดงว่าทุกฝ่าย เห็นว่าโรงเรียนปฏิบัติงานด้านนี้น้อย อันอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประชาชนไม่สนับสนุนกิจการของโรงเรียนเท่าที่ควร

สังัด มิตกิตติ (2525) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การบริการชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงราย กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหาร ครู เกษตรกร และผู้ที่ไม่ใช่เกษตรกร พบว่า ผู้บริหาร ครู เกษตรกร และผู้ไม่ใช่เกษตรกร มีความต้องการต่อการบริการชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในด้านต่าง ๆ ดังนี้ ครู มีความต้องการในการให้บริการในด้านวิชาการในระดับมากที่สุด ส่วนผู้บริหาร เกษตรกร และผู้ที่ไม่ใช่เกษตรกร มีความต้องการในการบริการในระดับมาก ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ เกษตรกร และผู้ไม่ใช่เกษตรกร มีความต้องการรับ

บริการจากโรงเรียนมัธยมศึกษาในระดับมากที่สุด ส่วนผู้บริหารและครู มีความต้องการให้บริการชุมชนในระดับมาก ด้านสังคม วัฒนธรรม โภชนาการและอนามัย การบริการช่วยเหลือกิจกรรมชุมชนโดยเฉลี่ยทุกกลุ่มตัวอย่างมีความต้องการให้และรับบริการในระดับปานกลาง ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นมากที่สุด คือ ชุมชนส่วนใหญ่อยู่ห่างไกลโรงเรียน ไม่มีความคล่องตัวในการให้บริการ โดยเฉพาะด้านอาคารสถานที่เพราะเป็นการบริการที่ชุมชนจะต้องเข้ามาติดต่อกับโรงเรียน ในขณะที่การบริการในด้านวิชาการ สุขภาพอนามัย การช่วยเหลือชุมชน และด้านศิลปวัฒนธรรมนั้น โรงเรียนสามารถออกไปบริการชุมชนได้

ฝ่ายติดตามประเมินผล กองแผนงาน กรมสามัญศึกษา ได้ทำการศึกษาคำให้การให้บริการชุมชน ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในปี พ.ศ.2525 พบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาในส่วนภูมิภาคประจำจังหวัด ให้บริการชุมชนในด้านการบำรุงสถานที่สาธารณะมากที่สุด การร่วมพิธีกรรมทางศาสนาของท้องถิ่น ให้บริการในระดับมาก ส่วนการบริการในด้านการศึกษา และการส่งเสริมการประกอบอาชีพของประชาชน ให้บริการในระดับปานกลาง ส่วนโรงเรียนมัธยมศึกษาในระดับอำเภอและตำบล ในส่วนภูมิภาค ให้บริการชุมชนในด้านการส่งเสริมการประกอบอาชีพของประชาชน ในระดับมากที่สุด การบำรุงรักษาสถาปัตยกรรมสถานและการให้การศึกษาแก่ประชาชน อยู่ในระดับมาก ส่วนปัญหาอุปสรรคในการบริการชุมชน คือ การขาดงบประมาณในการดำเนินการ วัสดุอุปกรณ์และบุคลากรในด้านการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ไม่เหมาะสมกับการบริการในบางลักษณะ เพราะมีหน่วยงานอื่นรับผิดชอบโดยตรงอยู่แล้ว

กิตติโชติ ห้อยยี่ภู่ (2527) ได้ทำการศึกษาคำมีส่วนร่วมของประชาชนในโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อพัฒนาชนบท : การศึกษาเฉพาะกรณีในโรงเรียนถิ่นโอกาสศึกษา ในปี พ.ศ. 2527 พบว่า ในการให้บริการชุมชนนั้น โรงเรียนไม่สามารถจัดบริการในด้านต่าง ๆ ได้ทุกด้าน เนื่องจากโรงเรียนยังขาดการศึกษาสภาพความต้องการของประชาชนในเขตบริการของโรงเรียน ซัดจำกัดในด้านความพร้อมของโรงเรียน ระเบียบวิธี ขั้นตอนในการปฏิบัติงานและการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบท ส่วนในด้านการให้การสนับสนุนโรงเรียนจากประชาชนนั้น ประชาชนมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือและสนับสนุนโรงเรียนในระดับน้อย เนื่องจากความรู้ความเข้าใจของประชาชนและการเปิดโอกาสของทางโรงเรียนยังอยู่ในวงจำกัด และวิธีการที่โรงเรียนสร้างความสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ การเข้าไปช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น และยังค้นพบว่า ครู-อาจารย์ ยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของโรงเรียน ขาดความรู้เรื่องการพัฒนาชนบท และยังมีภาระส่วนตัวและครอบครัว จึงไม่มีเวลาในการทำงาน นอกเหนือจากหน้าที่ทำการสอน

ปณิตดา จุลเสวก (2528) ได้ทำการศึกษามหาบทของโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนกลาง

ในการบริการชุมชน ตามทัศนะของผู้บริหารและอาจารย์ พบว่า วิธีการบริการชุมชนที่เหมาะสมของโรงเรียนมัธยมศึกษาในส่วนกลาง คือ การใช้วิธีโรงเรียนสู่ชุมชน และชุมชนสู่โรงเรียน ในระดับมากที่สุด ส่วนปัญหาที่อยู่ในระดับมากที่สุด คือ โรงเรียนยังไม่เคยสำรวจความต้องการของชุมชนในการรับบริการจากโรงเรียน และการขาดวัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียนในการบริการชุมชน ในระดับมากที่สุด ส่วนการใช้เวลาในการบริการชุมชน เป็นปัญหาในระดับกลาง

นิยม รอดเนียม (2530) ได้ทำการศึกษาความต้องการของประชาชนในการรับบริการชุมชน และให้การสนับสนุนโรงเรียนมัธยมศึกษา : การศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดศรีสะเกษ ในปี พ.ศ. 2530 พบว่า ความต้องการในการรับบริการชุมชน และการให้การสนับสนุนโรงเรียนมัธยมศึกษา เมื่อศึกษาเป็นรายโรงเรียนแล้ว สรุปได้ดังนี้ ส่วนใหญ่มีความต้องการในเรื่องเศรษฐกิจ และการประกอบอาชีพมากที่สุด โดยเฉพาะในเขตบริการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตชนบท มีความต้องการอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างมาก สำหรับความต้องการรองลงมา คือ ด้านศิลปวัฒนธรรม จะเห็นว่าแต่ละรายโรงเรียน ประชาชนมีความต้องการมากเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเพณี วัฒนธรรม และศาสนา ส่วนในด้านการศึกษา ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการช่วยเหลือกิจกรรมชุมชน และด้านอาคารสถานที่และอุปกรณ์ ประชาชนในแต่ละรายโรงเรียนมีความต้องการอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างมาก แต่ในด้านการช่วยเหลือกิจกรรมชุมชนจะอยู่ในลำดับสุดท้ายของความ ต้องการ ส่วนในด้านการสนับสนุนโรงเรียนนั้นมีความต้องการอยู่ในลำดับค่อนข้างมาก ซึ่งในแต่ละโรงเรียนไม่มีความแตกต่างกันมากนัก

สมคิด จุมทอง (2527) ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 6 ปี พ.ศ. 2527 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติงานด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนน้อยที่สุด และพบปัญหาที่อยู่ในระดับน้อย คือ ขาดการประสานงานของฝ่าย ระบบสื่อสารในโรงเรียน ไม่มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารไม่ชอบปฏิบัติงานตามแผน ผู้บริหารขาดทักษะความรู้ และประสบการณ์บริหาร ขาดการมอบอำนาจหน้าที่ ขาดการกำหนดหน้าที่รับผิดชอบให้ชัดเจน

ถวัลย์ บุญแสน (2522) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง งานบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 6 โดยทำการศึกษางาน 5 ด้าน คือ ด้านงานวิชาการ ด้านงานบุคคล ด้านงานกิจกรรมนักเรียน ด้านงานธุรการการเงินและบริการ และด้านความสัมพันธ์กับชุมชน พบว่า โรงเรียนได้ปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนในระดับน้อย และเป็นอันดับต่ำสุด และพบปัญหาอุปสรรค คือ ผู้ปกครองนักเรียนหลักการการอบรมนักเรียนทั้งหมดให้โรงเรียนรับผิดชอบฝ่ายเดียว

ชนะศักดิ์ รอดเมฆ (2527) ได้ทำการศึกษาการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 6 พบว่า กิจกรรมประชาสัมพันธ์โรงเรียนที่ปฏิบัติมาก ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์ ได้แก่ กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับนักเรียนและศิษย์เก่า และการจัดกิจกรรมนักเรียน และบริการชุมชนของโรงเรียน ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ ปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย และมีปัญหาอุปสรรคอยู่ในระดับน้อย

จากเอกสารและวรรณคดีที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยได้นำข้อความรู้ต่าง ๆ มาทำการศึกษาวิจัยบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 โดยใช้กรอบการประเมินมาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเรื่อง โรงเรียนกับชุมชน ของฝ่ายมาตรฐานโรงเรียน กองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา 6 กิจกรรม คือ

1. กิจกรรมการวางแผนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
2. กิจกรรมการสร้างและเผยแพร่เกี่ยวกับเกียรติประวัติของโรงเรียน
3. กิจกรรมการให้บริการชุมชน
4. กิจกรรมการเป็นผู้นำและให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน
5. กิจกรรมการได้รับความสนับสนุนจากชุมชน
6. กิจกรรมการประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย